

Atjauno daudzveidību

Raiskuma parkā šoruden talkā tika iestādīts vairāk nekā pussimts parka rožu, sarkanlapu kļavas, spirejas un spefanandras.

“Pēdējos gados parkā daudz izdarīts. Labiekārtošana turpinās. Arborists izvērtējis saglabāto koku vērtību, piesaistīti speciālisti, kuri pēta vēsturiskos materiālus par parku, lai uz to pamata veidotu jaunu, šodienas situācijai atbilstošu plānu,” stāsta Pārgaujas novada pašvaldības tūrisma speciāliste Rudīte Vasile un uzsver, ka stādījumi veido atsevišķas un reizē vienotas telpas. “Pirms vecā parkā kaut ko dara, jāsaprot kāpēc. Vecie parki veidoti pēc noteiktiem principiem, un tie jāsaglabā,” paskaidro R. Vasile un pastāsta, ka, lai turpinātu atjaunošanu, jāizstrādā rekonstrukcijas plāns visai parka teritorijai.

Tā kā parkā ir ierīkots jauns apgaismots celiņš, kas ved uz muižas pili, kurā atrodas arī pagasta bibliotēka, gar tās malām tika ierīkoti košumkrūmu stādījumi. Apstādījumu projektu izstrādājusi ainavu arhitekte Ieva Zicmane. “Jaunajos stādījumos dominēs zaļi balta tonalitāte ar dzelteniem un ābelziedu akcentiem, sasaucoties ar pils fasādi,” pastāsta R. Vasile.

Raiskuma pagasta bibliotēkas vadītāja Gita Vilciņa pastāsta, ka parkā no dendroloģiskajām vērtībām palicis viens koka koks un valrieksts. Tiem klāt nosaukumi. Viņa lasījusi, ka muižkunga laikā te audzis sinepju un cukura koks, arī citi Latvijai neierasti koki un krūmi.

Arī pēdējā zemes reforma izdarīja korekcijas, muižas komplekss, kurā ir ap 20 ēku, tika sadalīts. Daļu parka ieguva jauni īpašnieki. G. Vilciņa atceras, kā kaislīgais makšķernieks Imants Kozlovskis atnācis uz pagastmāju tik satraukts kā nekad un stāstījis, ka, ņemot apkārtni, nozāģēts viens koka koks. Viņš stāstījis, kā bērniņā tēvs neļāvis ne mizas gabaliņa paņemt makšķeres pludinām. Tas koks bija sargājams. “Tā darīja visi raiskumieši, parks ir viņu dvēsele,” saka R. Vasile, bet G. Vilciņa papildina, ka par parku

■PAVASARĪ ZIEDĒS. Novadnieki Ainars Oroševskis, Anita Verjuhina, Eva Meiere un Agris Ķesa ierīko dobi, kurā ziedēs dzeltenas rozes.

savulaik rūpējās mežsaimniecības skola, tad internātskola. Pēdējos gados to dara pašvaldība.

G. Vilciņa atgādina, ka muižas saimnieks Fēgezaks teicis, ka nevienu koku Raiskuma muižas parkā nedrīkst nocirst. Ja nocērt, jāiestāda vietā. Tā kā viņš mīlēja mūziku, lai būtu labāka akustika, otrs ezeram nav bijis meža.

“Raiskuma parks ir 19. gadsimtā veidots kā ainavu parks. Atšķirībā no citām muižām, kurām ir piebraucamais laukums, terase, parks, te muižas ēkas ir it kā iebūvētas parkā. 2013. gada virpuļvēstis parkā izgāza astoņus kokus,” stāsta G. Vilciņa.

R. Vasile uzsver, ka pamazām Raiskuma parks kļūst ne tikai par raiskumiešu atpūtas un satikšanās vietu, te ir, ko darīt arī tūristiem. “Raiskums var attīstīties kā tūrisma galamērķis, jo te ir parks. Esam uzstādījuši uzzīņas stendus

par muižu un parku. Caur parku gar ezeru var doties apmēram 40 minūšu pastaigā, tad apmeklēt Raiskuma Labumu darītavu. Estrādē var rīkot koncertus,” pastāsta R. Vasile un uzsver, ka tūristiem patīk, ka parks nestateidzina.

Pārgaujā vēl ir arī Auciemmuižas un Lielstraupes pils parki, kuru sakopšanai un atjaunošanai tiek veltīta uzmanība. Auciemmuižas parka teritorija pieder gan pašvaldībai, gan privātpersonām. Ir saglabājušies apraksti, kādi pie muižas bijuši akmeņi tiltiņi.

“Skaidrs, ka pašvaldībai parku atjaunošana nekad nebūs prioritāte. Taču arī ar nelieliem projektiem, piesaistot finansējumu, var daudz izdarīt,” uzsver tūrisma speciāliste. □

“Parks jeb, kā teica Rietumeiropā 18. gs., bet Latvijā vēl 19. gs. vidū, dārzs radies senos laikos kā ilgas pēc zaudētās paradīzes. Paradīzē nekas nedrīkst atgādināt par nogurdinošo un bieži vien disharmonisko ikdienu.”

Ilze Māra Janelis, parku un ainavu arhitekte

Saule vieno pagastus

Saules parks Priekuļu centrā aizņem deviņus hektārus. Tas ierīkots desmit gados.

“Kad izveidoja Priekuļu novadu, domājām par katra pagasta attīstību, arī vides labiekārtošanu. Tika meklēts, kas vienotu pagastu iedzīvotājus. Nolēmām, ka kopā jārada dzīvespriecīga telpa,” stāsta Priekuļu pašvaldības Labiekārtošanas nodaļas vadītājs, Saules parka projekta autors un īstenotājs Jānis Sirlaks.

Tur, kur blakus domes ēkai bija mazdārziņi, 2010. gada pavasarī iestādīja 150 dažādus kokus, lai tie radītu krāsu un formu rotaļu, rosinātu pozitīvas emocijas. “Aicinājām uz stādīšanas talku. Gribējās, lai no katra pagasta vismaz ir kāds pārstāvis. Atsaucība bija neiedomājama. Talcinieku sanāca vairāk, nekā bija stādu,” atceras J. Sirlaks.

■SAULES PARKĀ. Jānis Sirlaks rāda, kā darbojas saules pulkstenis Priekuļos.

Tad radās ideja par saules pulksteni, ikvienu aicināja zīmēt, kāds tas izskatīsies. Tapa saules pulkstenis ar saules stariem, kuros zied puķes, bet Lāčplēša die-

nā iedzīvotāji tos izgaismo ar svecītēm. “Cilvēkiem patīk vērot, kā top, un darboties pašiem. Plenērā tapa pirmie darbi Koka skulptūru par-

UZZIŅAI

Lielākoties Latvijas parki ir ainavu tipa parki, un tajos galvenais ir noskaņa, ainavas mainīgums, dabiskums un pat nedaudz mežonības. Ainavu parkam nav raksturīga ģeometriskā simetrija un sterila kārtība. Diemžēl lauku muižu parku apsaimniekotājiem bieži vien trūkst zināšanu un izpratnes par to, kā šāds parks ir sākotnēji veidots un kā tas būtu saudzīgi atjaunojams visā savā daudzveidībā. Tā, piemēram, cilvēki domā, ka dobumains koks ir slim, tāpēc tos izzāģē.

Patiesībā jebkuram lapu kokam pēc zināma vecuma sasniegšanas veidojas iekšējais dobums, un tikai dažkārt tas veido ārējo atveri jeb dobumu. Dobumains koks ir dzīvs un vesels vēl desmitiem un pat simtiem gadu – dobums lapu kokam ir tas pats, kas sirmi mati cilvēkam. Tātad daudzām parkiem ir ne tikai kultūrvēsturiska, bet arī dabas daudzveidības saglabāšanas nozīme. Atjaunojot parkus, ir svarīgi atjaunot ne tikai plānojumu un vēsturiskos stādījumus, bet arī saglabāt to vērtību retu sugu izdzīvošanai.

Vieta ikdienas atpūtai

Vecpiebalgas novads var lepoties ar vecajiem parkiem pie Vecpiebalgas muižas pils Inešos, ar Nēķena muižas parku Taurenē, ar parku pie Dzērbenes pils un veco Kaives parku.

Vēsturiskie parki ir vērtība. Ja ir saglabājušies vecie plāni, varam atjaunot, ja nav, jārikojas atbilstoši veco parku ierīkošanas principiem,” atgādina ainavu dizainere Vineta Radziņa. Viņai Vecpiebalgas pašvaldība uzticējusi rūpes par skaisto novadā. “Inešos vēsturiski bijis rožu dārzs, to atjaunojām. Parks bija kopts, bet ne atjaunots, tāpēc bija jāstāda koki, košumkrūmi. Inešu parkam tas bija tāds kārtīgs kapitālais remonts,” teic ainavu dizainere.

Dzērbenes parkā tiek izņemts dendroloģiskais piesārņojums. “Taču patlaban lielāku uzmanību pievēršam pagasta centram pie autobusu pieturas. Tur ir jauni stādījumi, pēc pieciem sešiem gadiem būs redzams mazs parks,” pastāsta V. Radziņa.

Taurenē parkā arī veiktas nelielas izmaiņas. Lai no acīm noslēptu pagasta katlumāju, iestādīta lapegļu rinda. “Neaizmirstot veco, veidojam, lai varam baudīt to, ko šodien dod šī teritorija,” saka ainavu dizainere.

Daudzi jau dzirdējuši par Vecpiebalgas Viesistabu. Braucot cauri Vecpiebalgai, to nevar nepamanīt. Tā top pēc V. Radziņas projekta. Bijušajā pamitrajā pla-

vā ar aizaugušu dīķi izveidots ceļu tīkls, uz pontoniem iekārtots tiltiņš, ūdenskrātuvē radīta maza saliņa. Apkārt dīķim ierīkoti soliņi, košumkrūmu stādījumi. Birzītē notiek gadatirgi, nelielajā estrādē svinētas gadskārtas.

“Ja sakopj degradētu teritoriju, katrs sākums tiks ieraudzīts un novērtēts. Kad jau iekārtots, cilvēki grib aizvien ko jaunu,” teic V. Radziņa.

Viesistaba – tas stāsts par Vecpiebalgu. Te soliņi ataino Piebalgas šatiera segu krāsu, te, godinot latvisko zīmju meistarību Jāni Neimani, kura veidotā saules zīme atradās uz saliņas, tagad ierīkots tiltiņš, saliņu daudzi sauc par saules saliņu, to labprāt apmeklē tūristi, iecienījuši kāzinieki, tur gadskārtās un valsts svētkos tiek novietots īpašs noformējums. Arī bruģis te ir kā Piebalgas dekļis.

Vecpiebaldzēni Viesistabā dodas pastaigās, satiekas. “Jo lielāka apdzīvotā vieta, jo svarīgāka cilvēkiem būt dabā. Lauku cilvēku pārsteigt ar stādījumiem grūti, vajag ko īpašu. Katrai vietai kaut kas piedien, kaut kas ne,” saka ainavu dizainere. Par Piebalgas šatiera segas rakstu izmantošanu dzirdēts daudz atzinīgu vārdu. Vineta pastāsta, ka ļoti iepriecinājis kādas vecpiebaldzietes teiktais: “Skaisti skatīties, kā cilvēks gleznojis ar augiem.”

Vecpiebalgas Viesistaba veidojas. Arī pagājušonedēļ talkā tika iestādīti jauni košumkrūmi. “Parks nekad nevar būt pabeigts. Dārznieki, ainavu dizaineri nestrādā sev, arī bērniem ne, viņi veido vidi mazbērniem,” uzsver V. Radziņa. □

kam. Arī tas veidojās aizaugušā vietā, katru gadu papildinās. Bblakus mežā sāka veidoties rododendru dārzs. Pienāca kārtā arī hortenzijām,” stāsta J. Sirlaks. Lai rosinātu domas un mudinātu pacelt skatu debesīs, tika uzstādīta skulptūra “Dūdieviņš” - parka dvēseliskais simbols.

“Parks attīstās, pilnveidojam meža daļu, ir iecere par izziņas taku. Svarīgi, lai piedalās novada iedzīvotāji. Bērnodārznieki stādīja rododendrus, domāja nosaukumus jaunajām šķirnēm. Bērni un skolēni audzē vasaras puķu stādus parkam,” stāsta J. Sirlaks.

Saules parks ir iecienīta atpūtas vieta, bet, kad zied rododendri vai hortenzijas, apmeklētāju ir ļoti daudz. Saules pulksteņi laiku rāda arī Mārsnēnos un Liepā. Saule ir novada ģerbonī. □

Lappusi sagatavojusi
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē
Mediju atbalsta fonds
no Latvijas valsts
budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds